ПОЛНО ПРЕНОСИВЕ ИНФЕКЦИЈЕ КОД МЛАДИХ

Полно преносиве инфекције представљају групу обољења која је различита по начину испољавања, току болести и прогнози, а са заједничком особином да се преносе путем сексуалног контакта. Ова обољења за последицу могу да имају дугорочне, често трајне поремећаје здравља, оштећење и губитак репродуктивне функције, рађање деце с аномалијама или инфекцијама, а у случају неких полно преносивих инфекција (инфекције вирусом хумане имунодефицијенције - ХИВ и вирусом хепатитиса Ц) и смртни исход инфициране особе.

Жене су у посебном ризику за развој полно преносивих инфекција. То је резултат њихове веће осетљивости и склоности настанку ових обољења, која је условљена биолошким особинама женског репродуктивног система, али и бројним социјалним чиниоцима (неравноправан положај у друштву, изложеност различитим облицима злостављања). Код жена су озбиљније и последице полно преносивих инфекција, јер обухватају инфекцију органа мале карлице, стерилитет, ванматеричну трудноћу и повећање ризика за развој малигних процеса репродуктивних органа. Значају овог проблема доприноси велики ризик од преношења полно преносивих инфекција са инфициране труднице на плод.

Полно преносиве инфекције су нарочито честе код младих људи. То је условљено њиховим слободнијим полним понашањем, нередовном употребом кондома, као и бројним другим детерминантама (физиолошка обележја и здравствене навике индивидуе, бројни чиниоци социокултурног окружења). Учесталост полно преносивих инфекција је највиша код сексуално активних адолесцената, што се објашњава незавршеним процесима њиховог телесног и психосоцијалног сазревања.

Према подацима Светске здравствене организације, млади узраста до 24 године чине око 60% од укупног броја оболелих од полно преносивих инфекција у свету и 50% особа са инфекцијом ХИВ. Бржем ширењу ових обољења код младих у многим земљама доприноси и неприлагођеност система здравствене заштите потребама младих, због чега се они нерадо обраћају лекару, одлажући посету и лечење више дана, недеља и месеци од појаве првих тегоба.

Начин преношења полно преносивих инфекција

Полно преносиве инфекције могу да настану на више начина. Најчешћи је сексуални однос (вагинални, орални, анални). Неке полно преносиве инфекције, попут инфекције ХИВ, хепатитиса Б и Ц, могу да се пренесу крвљу и крвним продуктима (првенствено употребом игала и шприцева које је користила инфицирана особа, ретко трансфузијом крви). Бројне полно преносиве инфекције (сифилис, гонореја, инфекција гениталним хламидијама, генитални херпес, инфекција ХИВ) преносе се током трудноће и порођаја, а инфекција ХИВ и дојењем.

Тегобе које могу да укажу на постојање полно преносиве инфекције

У почетку инфицирана особа нема никаквих тегоба. Време од продирања узрочника полно преносиве инфекције у организам до појаве првих симптома, које се назива периодом инкубације, може да буде различите дужине. Инкубација за највећи број узрочника траје од неколико дана до неколико недеља, мада може да буде и дужа – неколико месеци за гениталне брадавице, шест месеци за хепатитис Б, више година за инфекцију ХИВ.

Велики број ових обољења, попут трихомонијазе, гонореје, инфекције гениталним хламидијама, сифилиса, гениталног херпеса и гениталних брадавица изазива тегобе при мокрењу, исцедак из мокраћне цеви, појачану гениталну секрецију и промене на полним органима – тврди, безболни чир код сифилиса, мехуриће код гениталног херпеса, брадавичасте израштаје код гениталних брадавица. Код неких полно преносивих инфекција тегобе су друге врсте – код хепатитиса Б и Ц настаје жутица, код инфекције ХИВ постоји увећање лимфних жлезда, учестале столице, губитак у тежини.

Основне карактеристике појединих полно преносивих инфекција

Сифилис

Представља бактеријско заразно обољење које се преноси при сексуалном односу и са инфициране мајке на плод. После појаве тврдог чвора који пуца остављајући безболни чир, узрочници се шире по организму и настањују у бројним органима. Тада се развијају промене на кожи, од оспе до кржица, долази до промена на срцу, нервном систему и бројним другим органима и органским системима. Деца мајки заражених сифилисом се рађају са бројним телесним оштећењима. Сифилис се лечи антибиотицима и излечив је у почетним стадијумима болести.

Трихомонијаза

Ово је паразитарна инфекција која се претежно преноси током сексуалног односу, а ређе путем пешкира и тоалета. Код жена се манифестује појачаном гениталном секрецијом непријатног мириса, а код мушкараца тегобама при мокрењу и појавом исцетка из мокраћне цеви. Лечење трихомонијазе је успешно ако се лече оба партнера.

Гонореја

Представља бактеријску инфекцију која настаје при сексуалном односу. Манифестације гонореје су израженије код мушкараца у виду појаве гнојног исцетка из мокраћне цеви и тегоба при мокрењу, а код жена је јавља појачана генитална секреција. Инфицирана мајка може инфекцију да пренесе на плод током порођаја. Код новорођенчета оболеле мајке развија се запаљење вежњаче очију. Гонореја се успешно лечи антибиотицима.

Инфекција гениталним хламидијама

То је бактеријска инфекција која настаје током сексуалног односа, а преноси се и током порођаја са заражене мајке на новорођенче. Код великог броја оболелих особа тегобе су веома благе. Код мушкараца се манифестује воденастим исцетком из мокраћне цеви, а код жена благо појачаном гениталном секрецијом и боловима у доњем трбуху. И поред оскудне симптоматологије, инфекција се шири на унутрашње полне органе и може да доведе до стерилитета. Код новорођенчади мајки инфицираних гениталним хламидијама могућ је настанак запаљења вежњаче очију и запаљења плућа. Ова полно преносива инфекција се успешно лечи антибиотицима.

Генитални херпес

Представља вирусну инфекцију која се преноси при сексуалном односу, као и са оболеле мајке на плод током порођаја. Манифестује се појавом воденастих мехурића на полним органима, који пуцају остављајући веома болне дефекте слузокоже који постепено зарастају не остављајући ожиљке. Болест је неизлечива и понавља се у налетима. Применом лекова, међутим, могу да се ублаже тегобе и да се повећа интервал између нових епизода гениталног херпеса. Ако се новорођенче инфицира током порођаја, код њега се развија веома тешко и неретко смртоносно обољење.

Гениталне брадавице

Обољење изазивају одређени генитални типови хуманог папилома вируса (ХПВ). Обично настаје при сексуалном односу, а ређе коришћењем пешкира на којима се налазе вирусне честице.

Испољава се појавом брадавичастих израштаја на полним органима, који брзо расту и шире се. Брадавице се уклањају неким од уобичајених поступака (хируршким или премазивањем различитим течностима), али вирус наставља да живи и да се размножава у поткожном ткиву, па стога при сексуалном односу може да се пренесе на другу особу. Инфекција гениталним типовима ХПВ понекад доводи до промена на унутрашњим полним органима жене и повезује се са повећаним ризиком за настанак рака грлића материце. Ако је мајка заражена вирусом који изазива гениталне брадавице инфекција може да се пренесе на плод.

Инфекција ХИВ и АИДС

Инфекција ХИВ у почетку обично не даје никакве манифестације. Особа је заразна, а осећа се потпуно здравом. Болест временом напредује, од стадијума без симптома до АИДС-а (*Acquired immunodeficiency syndrome – Синдром стечене имунодефицијенције*), као касне манифестације инфекције ХИВ. Болест напредује различитом брзином. Код нелечених болесника, временски интервал између настанка инфекције ХИВ до развоја АИДС-а се креће од неколико месеци до 17 година (просечно 10 година). Вирус се, међутим, размножава у свим стадијумима болести, напада и оштећује имуни систем инфициране особе. Код заражене особе у почетку обично постоји генерализовано благо увећање лимфних жлезда, а могу да буду присутни и грозница, малаксалост, промене на кожи, главобоља, болови у зглобовима. АИДС представља узнапредовали стадијум инфекције ХИВ и испољава се када је имуни систем болесника оштећен у знатној мери. Карактерише га развој инфекција узрочницима који код здравих особа не доводе до обољења (гљивична инфекција уста, тегобе од стране органа за варење, запаљење плућа бактеријом *Pneumocystis carinii*). Код оболелих од АИДС-а често постоји активна туберкулоза и настају малигна обољења која су веома ретко присутна код младих особа (на пример Капошијев сарком). Инфекција ХИВ је неизлечива болест.

Вирус се преноси при сексуалном односу. Преноси се и путем крви, што се најчешће дешава код особа који су интравенски уживаоци наркотика. Ако је мајка заражена ХИВ-ом може да инфицира новорођенче током трудноће, порођаја и дојењем.

Инфекција ХИВ се утврђује тестовима који у крви оболелеле особе откривају присуство антитела против овог вируса. Да би се овим тестовима доказала болест, потребно је да од почетка инфекције прође најмање три месеца (после три месеца антитела против ХИВ-а су присутна код више од 95% оболелих особа). Неким другим тестовима (усмереним према деловима вирусних честица) могуће је утврдити инфекцију већ у првим недељама.

Превенција полно преносивих инфекција код младих

Да би се код младих спречио настанак полно преносивих инфекција потребно је да они буду детаљно упознати с природом ових обољења, путевима преношења и ризицима за њихов настанак, најчешћим тегобама и значајем правовременог обраћања лекару ради испитивања и лечења како оболеле особе, тако и њеног партнера.

Најважније су мере које спречавају настанак полно преносивих инфекција. Оне обухватају развијање и неговање здравих стилова живљења, апстиненцију од сексуалне активности, односно остваривање сексуалних односа само у дугим, стабилним везама и редовну примену кондома.

Велике наде се полажу у развој вакцина против појединих узрочника полно преносивих инфекција. За сада постоје вакцине против хепатитиса Б и против најчешћих гениталних типова хуманог папилома вируса. Применом вакцине против хуманог папилома вируса може се значајно смањити ризик за настанак гениталних брадавица и рака грлића материце.

Пожељно је да млади људи буду укључени у активности усмерене на заштиту репродуктивног здравља својих другова и другарица. Они се могу ангажовати као едукатори својих вршњака и као учесници у медијским кампањама промоције здравих облика понашања. Млади су и важан елемент и снага која доприноси стварању климе социјалног прихватања промена у понашању, а сматрају се и најделотворнијим заговорницима промовисања одговорног сексуалног понашања.

Др сци.мед. Катарина Седлецки